

בסוגיא זאת שלמדנו.

שהוא פסק.

אומרים התוס' בסוף העמוד הקודם ד"ה ממתין עד שיכלו המים, שמדובר שהוא משתין ע"ג קרקע או ע"ג בגדים ולא נשאר רושם של המי רגלים ואין שם טופח ע"מ להטפוח, וכפי שהגמרא אומרת בדף כ"ה שמדובר שהוא עושה טיפין טיפין והם נבעלים במהרה ולכן הוא יכול להמשיך ולהתפלל אחרי שכלו המים, כך פירשו התוס' בשם הר"ר יוסף, ובדברי הראשונים ברא"ש ועוד מובאים הדברים בשם הר"ר יוסף בר"ר משה, ומיהו נראה אומרים התוס' אפילו אם יש בהן טופח ע"מ להפיח ג"כ מותרים או להמשיך בתפילה כיון שמן התורה אין איסור לומר דברים שבקדושה אלא כנגד העמוד בלבד, היינו כנגד הקילוח של מי רגלים, אבל כשהמי רגלים מונחים על הקרקע האיסור אינו אלא מדרבנן וכאן כיון שהוא כבר עומד בתפילתו לא הטריחו אותו לחזור בתפילה, כך הסבירו תוס' בתירוץ שהם חולקים על הר"ר יוסף.

וכך מובאים שתי הדעות האלו בעוד ראשונים ברא"ש ובעוד, וגם כאן נביא איך שנפסק להלכה בשו"ע או"ח הלכות ק"ש סימן ע"ח סעיף א', היה קורא, אם הוא קורא ק"ש, וכפי שאמרנו שהטור והשו"ע הביאו דינים אלו לענין ק"ש, בגמרא זה מבואר לענין תפילה, ואם התחילו מי רגלים שותתים על ברכיו פוסק עד שיכלו המים, או הוא פוסק מלקרוא עד שנגמרים המים וחוזר לקרות, ואפילו אם נפלו על בגדיו ויש בהם טופח ע"מ להטפוח כיון שהם מכוסים בבגדו מותר אבל אם נפלו מי רגלים בארץ או הוא צריך להרחיק מהם ד' אמות, אומר המ"ב שזה רק בק"ש שבקל הוא יכול ללכת אבל לענין תפילה שא"ל לו להפסיק ולעסוק בזה הוא מתפלל בדרכו אחר השתיה כיון שאיסור מי רגלים אינו אלא מדרבנן והוא כבר עומד בתפילה לא גזרו אחרי שהכרעת ההלכה היא כדעת התוס' החולקים על דברי הר"ר יוסף כפי שהבאנו כאן מהשו"ע וממה"ב.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא הנצרך לנקביו אדם שצריך להתפנות אל יתפלל שלא יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה התפילה שלו תועבה ולא יצא ידי חובת תפילה.

אמר רב זכיד ואיתימא רב יהודה לא שנו אלא שאינו יכול לשהות בעצמו דהיינו אינו יכול להעמיד את עצמו מנקביו שלא להתפנות, אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה אם היתה לו את האפשרות להמתין ולהעמיד את עצמו שלא להתפנות התפילה שלו היא כן תפילה.

ועד כמה עד כמה נצריך אותו שהוא יוכל להעמיד את עצמו מנקביו ולדעת רש"י שיהיה מותר להתחיל בתפילה, על זה אומרת הגמרא אמר רב ששת עד פרסה אם היה לו אפשרות להתאפק ולהמתין עד מהלך פרסה שזה ד' מילין שהם שעה וחומש היינו שבעים ושתיים דקות, בזה לדעת ולפירו רש"י מותר לו אפילו לכתחלה להתפלל.

איכא דמתני לה אמתניתא ויש שאומרים את אותו כמה דברים אמורים שלא זה מימרא של רב זכיד ואיתימא רב יהודה אלא שזה כתוב בכרייתא עצמה, שהכרייתא בעצמה אמרה כמה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא היה עומד בתפילה ומים שותתין על ברכיו מי רגלים יורדים לו על הכרכיים פוסק אז הוא מפסיק מתפילתו עד שיכלו המים עד ששוב לא ירדו לפניו מים וחוזר ומתפלל.

אומרת הגמרא להיכן חוזר לאיזה מקום בתפילה הוא חוזר להמשיך את התפילה.

נחלקו בזה רב חסדא ורב המנונא, חד אמר חוזר לראש שהוא צריך לחזור לתחילתה של התפילה, וחד אמר למקום שפסק שהוא חוזר למקום שבו הוא הפסיק.

אומרת הגמרא לימא בהא קמיפלגי

- דף כ"ג ע"א

מר סבר אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, הרי לקמן בדף כ"ד נלמד לגבי ק"ש אדם ששהה והפסיק באמצע ק"ש ושהה והמתין כ"כ הרבה זמן שבאותו זמן של שהייה והמתנה יכול היה לגמור את הק"ש כולה האם הוא חוזר לראש או לא, האם הוא צריך לחזור לתחלתה של ק"ש או שמפסיק שהוא ימשיך מן המקום שהוא פסק וא"כ גם רב חסדא ורב המנונא נסביר שנחלקו בזה, שמר סבר זה שאומר שהוא צריך לחזור לראש התפילה סובר ששהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש וממילא כאן ג"כ מדובר באותו אופן שבשעה שהוא הפסיק כדי שיכלו המים היה בזה זמן שיכול היה לגמור את כולה ולכן הוא חוזר לראש, ומר סבר המ"ד השני סובר למקום שפסק שצריך הוא לחזור רק למקום שפסק ולכן הוא חוזר אל המקום ששם הוא הפסיק מתפילתו.

אמר רב אשי האי אם שהה אם לא שהה מיבעי ליה אם זו היא המחלוקת שלהם א"כ רב חסדא ורב המנונא היו צריכים להזכיר במחלוקת שלהם חילוקים שיש בין אם שהה כדי לגמור את כולה ללא שהה, ומכיון שלא הזכירו את החילוק הזה ש"מ שהמחלוקת ביניהם היא אפילו בלא שהה כדי לגמור את כולה גם בזה הם נחלקו ולא חילקו אם שהה או לא שהה.

אלא אומרת הגמרא דכולי עלמא אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, זה ודאי שלענין כשהוא שוהה כדי לגמור את כולה ברור שהוא חוזר לראש והתם בדלא שהה קמיפלגי המחלוקת כאן היא כשהוא לא שהה אלא רק הפסיק עד שיכלו המים בזה הם נחלקו, דמר סבר גברא דחויא הוא ואין ראוי ואין תפלתו תפלה הוא סובר אדם זה מיד כשהוא התחיל עוד להתפלל הוא הרי היה צריך לנקביו כפי שאנחנו רואים את מה שקרה שירדו לו מי רגלים אז בהכרח שבשעה שהתחיל להתפלל היה נצרך לנקביו א"כ היה הגברא (האדם הזה) דחוי ואינו ראוי להתפלל, לכן גם מה שהוא כן התפלל לפני שהתחילו המים לשתת על ברכיו אז זה לא נחשב תפילה ולכן הוא חוזר לראש, ואילו ומר סבר גברא חויא הוא ותפלתו תפלה הוא סובר שהוא כן נחשב ראוי לתפילה ואותו חלק מן התפילה שהוא הספיק להתפלל עד שהתחילו מים לשתת על ברכיו זה תפילה שהוא יצא בה ידי חובתו ולכן הוא רק צריך להמשיך מן המקום

מתפלל תפילתו תועבה אבל למדנו חילוק שאם הוא יכול לשהות ולהמתין ולהתאפק מעשית צרכיו עד מהלך של פרסה או לפירושו של רש"י מותר לו אפילו לכתחלה להתפלל, וכך היתה גם גירסתו של הר"ף אבל אם יכול לעמוד על עצמו מותר, שמותר אפילו לכתחלה להתפלל, הרא"ש בסימן כ"ד מביא כאן את גירסתו של הר"ף והוא שואל שודאי אע"פ שיכול להעמיד על עצמו כיון שצריך לנקביו אינו מותר לכתחלה, אסור לו לכתחלה להתפלל, כפי שלמדנו עכשיו בבביתא שאם היה צריך לנקביו אל יתפלל, והרא"ש מביא שהגירסא בספרים, הגירסא בגמרא, גם אצלנו בגמרא כך הגירסא "אבל אם יכול לעמוד על עצמו תפילתו תפילה" אז הרי שמדובר לגבי בדיעבד שיצא ידי חובת תפילה אם יכול היה להתאפק עד פרסה אבל לא שיהיה מותר לכתחלה להתפלל.

א"כ יש לנו מחלוקת ראשונים, דעת רש"י ודעת הר"ף שאם הוא יכול להתאפק עד פרסה מותר לו אפילו לכתחלה להתפלל ודעת הרא"ש שגם אם הוא יכול להתאפק עד פרסה זה רק תפילתו תפילה, שבדיעבד התפילה שהתפלל יצא בה י"ח אבל לכתחלה אסור לו כך להתפלל, וההלכה נפסק בדברי הרא"ש בשו"ע או"ח סימן צ"ב סעיף א', היה צריך לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפילתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל, והוא צריך לחזור ולהתפלל עוד פעם, והני מילי, מתי אנחנו אומרים שתפילתו תועבה והוא צריך לחזור ולהתפלל, שאינו יכול לעמוד עצמו שיעור הילוך פרסה, שלא יכול היה להתאפק שיעור שצריך ללכת פרסה, שזה שעה וחומש הסביר המ"ב כפי שאמרנו שזה ד' מיל זהו השיעור מהלך של פרסה שהוא שבעים ושתיים דקות, אבל אם יכול להעמיד על עצמו שיעור פרסה יצא בדיעבד, או בדיעבד הוא יצא את התפילה, אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו תחלה יפה, וכך נפסקה א"כ ההלכה בדברי הרא"ש שלכתחלה לא יתפלל, והרמ"א מוסיף שכל הנצרך לנקביו אסור אפילו בדברי תורה כל זמן שגופו משוקץ מן הנקבים והמ"ב מוסיף כ"ש בק"ש ושאר ברכות, אבל בדיעבד משמע מהמ"ג וכך מביא המ"ב מבואר להדיא במחלמות להרמב"ן אצלנו בסוגיא שלענין ק"ש ושאר ברכות בדיעבד הוא לא צריך לחזור, אבל לכתחלה אפילו אם הוא יכול לעצור את עצמו ולהתאפק יותר מפרסה אומר המ"ב כיון שהוא מרגיש בעצמו קצת שצריך לנקביו ואפילו אם עי"ז שינקא את עצמו ויתפנה לא יהיה יכול להתפלל עם הציבור ויצטרך להתפלל ביחידות אעפ"כ טוב יותר להתפלל ביחיד בגוף נקי, אבל אם הוא רואה שע"ז שהוא יבדוק את עצמו יעבור גם זמן תפילה לגמרי המ"ב מביא את הסכמת המ"ג ושאר אחרונים שאז מותר לו להתפלל אם הוא משער בעצמו שיוכל לעצור ולהתאפק שעה וחומש.

ורעק"א בחידושו שם בשו"ע הביא בשם הגינת ורדים והמ"ב הביא אותו בביאור הלכה בסימן צ"ב ד"ה שיעור פרסה, שהעיר למה לא אמרה הגמרא מפורש שהשיעור שצריך שיוכל לעמוד על עצמו זה שעה וחומש למה הוזכר כאן פרסה, זה בא ללמד שאפילו אם ע"י שהוא יהיה יושב במקום אחד יש לו את האפשרות להתאפק ולעצור בעד עצמו יותר מפרסה לא משערים איך יוכל לעמוד על עצמו כשהוא יושב אלא משערים כאילו הוא מהלך, שהרי האדם כשהוא מהלך קשה

אבל אם יכול לעמוד על עצמו תפלתו תפילה ועד כמה אמר רב זביד וכאן צריך להוסיף לגירסת המהרש"א ואיתימא רב יהודה או כפי שההגהות הב"ח אומר אמר רב זביד אמר רב יהודה עד פרסה, דהיינו שלדעת הלשון הראשון הרי שרב זביד ואיתימא רב יהודה הם אמרו גם את החילוק בין אם אינו יכול לשהות בעצמו לבין אם הוא יכול לשהות בעצמו ורב ששת הוא זה שפירש שהשיעור שצריך שיעמיד את עצמו זה עד פרסה ואילו לפי הלשון השני החילוק בין יכול לשהות ואינו יכול לשהות כתוב בבביתא עצמה ואת השיעור עד פרסה אמר רב זביד ואיתימא ר' יהודה.

אומרת הגמרא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן הנצרך לנקביו אדם שצריך להתפנות הרי זה לא יתפלל משום שנאמר (עמוס ד') הכון לקראת אלהיך ישראל שצריך האדם להכין את עצמו כשהוא הולך לקראת אלקיך, היינו כשהוא הולך להתפלל.

ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב (קהלת ד') שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים, שמור עצמך שלא תחטא הפסוק אומר שמור את עצמך שלא תחטא ולא תצטרך להוליך את רגליך ללכת אל בית האלקים כדי להביא קרבן, כדי להביא חטאת על החטא שחטאת, ואם תחטא אבל אם אתה חוטא הבא קרבן לפני אז תביא לפני קרבן, וקרוב לשמע (וכאן המילים דברי חכמים הם בסוגריים כי זה טעות הדפוס כפי שמצויין בצד, ומצויין לעיין את הנוסחא בעין יעקב, שם הנוסחא כלשון הפסוק "וקרוב לשמוע מתת הכסילים זבח"), אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ועושים תשובה תהיה קרוב יותר לשמוע את דבריהם של חכמים לנהוג כהחכמים שאם הם חוטאים והם מביאים קרבן הם עושים תשובה מתת הכסילים זבח אל תהי ככסילים כמו הטפשים שחוטאים ומביאים קרבן ואין עושים תשובה כי אינם יודעים לעשות רע.

שואלת הגמרא אי הכי אם מדובר באנשים שלא יודעים לעשות רע צדיקים נינהו הרי הם צדיקים.

אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ומכיון שהם אפילו לא עושים תשובה כשמביאים את הקרבן הרי ואינם יודעים אם על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאים האם הם מביאים את זה על הרעה שהם עשו או על הטובה, אמר הקדוש ברוך הוא בין טוב לרע אינו מבחינים הם לא מבחינים בין טוב לרע והם מביאים קרבן לפני וזה מה שהפסוק אומר תהיה קרוב לשמוע תשובה כשאתה מביא קרבן מאשר לתת את הקרבן כמו שהכסילים נותנים אותו בלי לשוב בתשובה.

רב אשי ואיתימא רבי חנינא בר פפא אמר לפרש את הפסוק "שמור רגלך" שפירושו שמור נקיבך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני, וזהו רגלך מבין רגליך כמו שלעשות את צרכי נקרא בפסוק בשמואל א' כ"ד אצל שאול המלך "להסך את רגליו" וזהו פירוש שמור נקיבך שלא יפחו.

למדנו א"כ בסוגיא שהנצרך לנקביו לא יתפלל ואם הוא

אומרת הגמרא **תניא אידך** למדנו בעוד ברייתא הנכנס לבית הכסא **קבוע** אדם שנכנס לעשות צרכיו בביהכ"ס קבוע חולץ תפילין ברחוק **ארבע אמות** אז הוא חולץ את התפילין במרחק ד' אמות מאותו ביהכ"ס ומניחן בחלון הסמוך לרשות הרבים והוא מניח אותם בחלון שסמוך לרה"ר ונכנס והוא נכנס וכשהוא יוצא מרחיק **ארבע אמות** ומניחן דברי בית שמאי כשהוא יוצא מביהכ"ס אז הוא מרחיק ד' אמות ומניח את התפילין, ובית הלל **אומרים אוחזן בידו ונכנס** ב"ה אומרים שהוא לא צריך להניח את התפילין שהוא חלץ בחלון אלא הוא חולץ את התפילין ומחזיק אותם ביד ונכנס יחד אתם לביהכ"ס, **רבי עקיבא אומר אוחזן בבגדו ונכנס** שהוא אוחז אותם בבגד.

שואלת מיד הגמרא **בבגדו סלקא דעתך** וכי אפשר שהוא יחזיק אותם בבגד כדי להכנס זימנן מישתלי להו ונפלי הוא ישכח מהתפילין שבבגדו והם יפלו לו.

אלא אימא אוחזן בבגדו ובידו לדעת ר"ע לא מספיק שהוא יחזיק אותם ביד אלא צריך שהם גם יהיו בבגד מכוסין ואז ונכנס הוא יכלו ליכנס.

ומניחם בחורין הסמוכים לבית הכסא ויניח אותם בחורים שהם סמוכים לביהכ"ס, היינו כפי שאמרנו שהבכ"ס שלהם היו בשדה והיה גדר של השדה ששם הוא נפנה אז בחורים שנמצא בגדר בחומה בקיר שבונים סביב השדה יש חורים בגדר הזאת ושם הוא מניח את התפילין, **ולא יניחם בחורין הסמוכים לרשות הרבים** לא יניח את התפילין באותם חורים הסמוכים יותר לרה"ר **שמא יטלו אותם עוברי דרכים** אלו שהם עוברי דרכים והם עוברים שם יקחו את התפילין שהוא הניח **ויבא לידי חשד** ויביאו אותו לידי חשד.

וכפי שהגמרא מסבירה מהו החשד, **ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו בחורין הסמוכים לרשות הרבים** הוא הניח את התפילין באותם חורים שיש בקירות שהם סמוכים לרה"ר **ובאת ובאה זונה אחת ונטלתן ולקחה את התפילין ובאת לבית המדרש והיא באה לבהימ"ד ואמרה ראו מה נתן לי פלוני בשכרי** היא החשידה אותו לומר עליו שאת התפילין האלו היא קבלה ממנו בשכר זנות, **כיון ששמע אותו תלמיד כך עלה לראש הגג ונפל ומת** אז הוא עלה לראש הגג נפל ומת, מרוב בושה שהיא אמרה עליו והעלילה עליו את החשד הזה, **באותה שעה התקינו שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס** לכן התקינו שלא יניח אותם בחורין שם עוברי דרכים יכולים לקחת אותם ויחשידו אותו אלא שיחזיק אותם בבגד וביד וכך הוא יכנס אתם.

אומרת הגמרא **תנו רבנן** למדנו בברייתא בראשונה היו מניחין תפילין היינו היו מניחים את התפילין שחולצים אותם כשרוצים להכנס לביהכ"ס בחורין הסמוכין לבית הכסא היינו לפנינו מן הגדר בצד הזה שבו הוא מתפנה, **ובאין עכברים ונוטלין אותן** היו באים עכברים לקחת את התפילין, התקינו שיהיו מניחין אותן בחלונות הסמוכות לרשות הרבים שיניחו אותן באותן חלונות שהן יותר סמוכות לרה"ר ששם כיון שרגלם של עוברי דרכים מצויה שם אז שם אין העכברים מצוים במקום שהולכים בני אדם אז הוא היה שם את זה בצד הזה של הגדר הסמוך לרה"ר והוא היה נכנס

לו יותר לעצור את עצמו, ודווקא שאם גם כשהוא מהלך הוא יוכל להעמיד את עצמו וללכת עד פרסה או נאמר הדין שבדיעבד תפילתו תפילה כפי שנפסק בשו"ע כשיטת הרא"ש כמו שביארנו.

אומרת הגמרא **תנו רבנן** למדנו בברייתא הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק **ארבע אמות** ונכנס צריך לחלץ את התפילין במרחק ד' אמות מביהכ"ס, ורש"י מסביר שבתי כסאות שבזמן הגמרא כולם היו על פני השדה בלא חפירה שלשם הצואה נכנסת ולכן בביהכ"ס קבוע יש בו צואה הנראת.

אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע היינו מקום שכבר השתמשו בו כדי לעשות צרכים אבל בית הכסא עראי פירושו שעכשיו הוא מתחיל לעשות אותו ביהכ"ס זה פעם ראשונה שפה הוא מתפנה ועושים פה את הצרכים חולץ אז הוא חולץ את התפילין ונפנה לאלתר ומתפנה מיד במקום שהוא חלץ את התפילין והוא אוחז את התפילין בידו כפי שנלמד בהמשך הסוגיא, וגם כשהוא נכנס לביהכ"ס קבוע שאמרנו שהוא חולץ את התפילין בריחוק ד' אמות אז הוא גם מחזיק את התפילין ביד ונכנס אתם לביהכ"ס מדינא דגמרא אלא שהוא צריך לחלץ אותם במרחק של ד' אמות משום שאם התפילין יהיו בראשו מונחים על הראש בגלוי גנאי הדבר שיתפנה אתם, **וכשהוא יוצא** אבל לאחר שעשה צרכיו ויוצא מרחיק **ארבע אמות ומניחן מפני שעשאו בית הכסא קבוע** כיון שבמקום זה הוא כבר התפנה וזה נהיה ביהכ"ס קבוע אז הוא כבר לא יכול לחזור ולהניח את התפילין רק אחרי שהוא התרחק מהמקום שבו הוא נתפנה ד' אמות.

איבעיא להו מסתפקת הגמרא מהו שיכנס אדם בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים האם מותר לו להכנס בתפילין, מסביר רש"י כשהתפילין הן בראשו האם מותר לו אז להכנס לביהכ"ס קבוע ואין כוונת לעשו צרכיו להתפנות לגדולים אלא רק להטיל מי רגלים.

נחלקו בזה אמוראים **רבינא שרי רבינא מתיר, רב אדא בר מתנא אסר** הוא אוסר, **אתו שילוח לרבא** באו לשאול את רבא מה הדין **אמר להו אסור חיישינן שמא יפנה בהן שמא** הוא יבוא להתפנות בהם לגדולים.

והתוס' מסבירים שחשש זה של שמא יפנה שייך רק בביהכ"ס קבוע משא"כ בביהכ"ס עראי שלא רגילים לפנות של לגדולים מותר להשתין בהם ולא חוששין שמא יפנה בהם, ומה שנאמר בגמרא לקמן שכשהוא עם התפילין לא ישתין בהם אפילו בביהכ"ס עראי זה דווקא כשהוא אוחז את התפילין בידו שאז אסור לו להטיל מי רגלים שחוששים שמא ישפוף ניצוצות שנתנו על רגליו ביד ימינו כשהוא אוחז שם את התפילין הרי זה דרך גנאי, או שהוא יגע באמה, משא"כ כשהוא לבוש עם התפילין מותר לו להשתין בביהכ"ס עראי כיון ששם אין חשש שהוא יבוא להתפנות כי אין הדרך להתפנות שם.

ואמרי לה ויש אומרים שהטעם למה אסור **שמא יפיח בהן** שמא הוא יפיח מתוך שהוא מטיל מי רגלים.

פבין קטנים מצילין באהל המת, הדין הוא אהל המת כל דבר שנמצא באהל המת נטמא אבל אם האוכלים והמשקין נמצאים בתוך כלי חרס שהכלי חרס הזה הוא מוקף צמיד פתיל היינו הוא מוקף מחובר וסתום מכל צדדיו הרי שהכלי הזה מציל על האוכלין ומשקין הנמצאים בתוכו, וא"כ מזה שפחים קטנים מצילים בהיקף צמיד פתיל באהל המת א"פ שאין בהם טפח הם חוצצים בפני הטומאה שלא יטמאו האוכלים והמשקין הנמצאים בתוכם, מוכרח מזה שמטעם האויר שיש בכלי זה מהוה את החציצה על אף שאין כאן טפח, הרי שגם בפחות מטפח יכול להיות חציצה.

אומרת הגמרא **ואמר רבה בר בר חנה כי הוה אולינן בתריה דרבי יוחנן כשהיינו הולכים אחרי ר' יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכנסא** כשהוא רצה ליכנס לביהכ"ס כי הוה נקיט **ספרא דאגדתא** כשהיה אוחו בידו ספר של דברי אגדה הוה יהיב לן היה נותן לנו להחזיק את זה ולא היה מכניס את זה אתו, כי הוה נקיט **תפילין** אבל אם הוא היה לו את התפילין לא הוה יהיב לן לא נתן לנו לשמור אותם **אמר הוואיל ושרונהו רבנן** כיון שרבנן התירו לאחוז את התפילין בידו כדי לשמור עליהם מותר לו לאדם לאחוז את התפילין בידו ולהכנס אתם יחד לביהכ"ס

- דף כ"ג ע"ב

ננטרן אז עדיף לי להכניס את התפילין אתי יחד שישמרו אותי מן המזיקין.

ואותו דבר מספרת הגמרא **אמר רבא כי הוה אולינן בתריה דרב נחמן כשהיינו הולכים אחרי ר"ג כי הוה נקיט ספרא דאגדתא יהיב לן** כשהוא היה מחזיק ספר של אגדתא היה נותן לנו לשמור אותו כשהוא נכנס לביהכ"ס, כי הוה נקיט **תפילין** כשהוא החזיק תפילין לא יהיב לן אז הוא לא נתן לנו **אמר הוואיל ושרונהו רבנן** כיון שחכמים התירו להכניס אותם **ננטרן** שהתפילין ישמרו עלי מפני המזיקין.

וגם בענין זה אם מותר להכנס לביהכ"ס כשהוא מחזיק את התפילין בידו לשמור אותם שלמדנו בסוגיא שאם הוא מחזיק אותם בבגדו ובידו והוא מחזיק אותם ביד ימין כנגד לבו מותר לו להכנס עם התפילין, כך נפסק להלכה בהלכות תפילין סימן מ"ג סעיף ה', אם רוצה להכנס לביהכ"ס קבוע לעשות צרכיו חולצן, או הוא חולץ את התפילין, ברחוק ד' אמות, ויש אומרים אומר הרמ"א אפילו בלא צרכיו וטוב להחמיר שבכלל לא יכנס לביהכ"ס אפילו בלי לעשות צרכיו כשהוא לבוש את התפילין אלא הוא חולץ אותם ברחוק ד' אמות וגוללן, הוא גולל את התפילין ברצועות שלהם, ואוחז בימינו ובבגדו כנגד לבו, והוא אוחו אותם ביד ימין בבגד כנגד לבו ויזהר שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח וכשיוצא מרחיק ד' אמות ומניחן, כך נפסק ההלכה בענין שלמדנו במשנה.

מסיים על זה המחבר בסעיף ז' במה דברים אמורים בביהכ"ס שבשדה, כפי שאמרנו מדברי רש"י בעמוד א' שבת כסאות שלהם היו בשדות ושם לא היה מקום המשתמר לכן התירו לו להניח את התפילין בידו דהיינו להחזיק אותם ביד כדי לשמור עליהם, אבל בביהכ"ס שבבית לא יכניסם כלל כיון שיכול להניחם במקום המשתמר, אז לכן ראוי שלא יכניס בכלל את

לאחורי הגדר כדי לפנות עצמו **ובאין עוברי דרכים ונומלין אותן** עדיין באו עוברי דרכים ונטלו אותן, וכפי שלמדנו את המעשה שהחשידו והעלילו על אותו תלמיד, התקינו ואז התקינו **שיהא אוחו בידו ונכנס** שיאחו את התפילין בידו ויכנס אתם לביהכ"ס.

אמר רבי מיאשא (צריך לגרוס כאן בר) **בריה דרבי יהושע בן לוי** (הוא היה נכדו, בן בנו של ריב"ל) **הלכה גוללן במין ספר** הוא גולל את התפילין ברצועות שלהם כמין ספר **ואוחז בימינו כנגד לבו** והוא אוחו אותם ביד ימין כנגד לבו.

אמר רב יוסף בר מניומי **אמר רב נחמן ובלבד שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח** שלא תהיה רצועה מהתפילין יוצאת מתחת ידו כשיעור אורך של טפח משום שגם הרצועות של התפילין יש בהם קדושה.

מסביר רש"י הרי ברצועות של התפילין הוא קושר את התפילין של יד ואת התפילין של ראש ויש השם הקדוש ש"י ברצועות של התפילין, האות ד' זה בקשה של תפילין ראש שנראה בעשיתו של הקשר כמין ד' של השם, השי"ן עשויה בכתלי הקציצה היינו בכותלי התפילין של ראש עושים שי"ן, והיו"ד עשויה בראש רצועת התפילין של יד, עושים רצועה קטנה מאד כפוף ראשה והיא נראית כמו יו"ד.

אומרת הגמרא **אמר רבי יעקב בר אחא** **אמר רבי זירא לא שנו אלא שיש שהות ביום ללבשן** מה שאמרנו שגם כשהוא חולץ אותם בשביל ביהכ"ס הוא גולל אותם כמין ספר לא נאמרו הדברים אלא שגם לאחר שהוא יצא יהיה לו זמן לחזור וללבוש את התפילין כי עדיין יהיה זמן ביום, אבל אין שהות ביום ללבשן אם כשהוא יצא כבר לא יהיה זמן לחזור וללבוש אותם כי כבר לא יהיה יום עושה להן כמין כים טפח אז בזה הוא לא גולל אותם כמו ספר אלא עושה להם כמו כים היינו שקית שבו הוא יכניס אותם ומניחן ושם הוא מניח אותם.

אומרת הגמרא **אמר רבה בר בר חנה** **אמר רבי יוחנן** (ובצד מצויין מדברי המהרש"ל שמימרא זו של רבב"ח בשם ר' יוחנן צריכה להיות לפני המימרא של ר' יעקב בר אחא) **ביום גוללן במין ספר ומניחן בידו כנגד לבו** היינו ביום כשהוא יחלוץ אותם כדי להכנס להכנס לביהכ"ס אז הוא גולל אותם כמין ספר **ובלילה עושה להן כמין כים טפח ומניחן**.

אומרת הגמרא **אמר אביי לא שנו אלא בכלי שהוא כליין** מה שאמרנו שצריך כים בגודל של טפח זה רק בכלי היינו בכים שהוא כלי המיוחד בשביל התפילין שמכיון שהוא הכלי של התפילין קרוב שהכלי יחשב בטל אצל התפילין ולכן צריך שיהיה דבר שניכר לעין בגודל לפחות של טפח שרק אז הוא חוצץ בפני התפילין, אבל בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח אם הוא מכניס את זה לכלי שזה לא הכלי המיוחד בשביל התפילין אז אפילו בגודל של פחות מטפח זה גם מספיק להיות חציצה.

אומרת הגמרא **אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי** **תדע** ראייה לדבר שגם בפחות מטפח זה יכול להיות חציצה שהרי

לצורך תפילה עצמה לא טריד וזה דומה ללולב שמכיון שלקוחתו מצוה הוא לא טרוד.

ובענין מדה שלמדנו שלא ישתין בהם מים את זה נלמד בהמשך הסוגיא אם מדובר בביהכ"ס קבוע או בביהכ"ס עראי ושיש בזה מחלוקת ב"ד וב"ה, אבל במה שלמדנו שלא ישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי ואמרנו מרש"י שהטעם הוא שמא יפיח, רעק"א כבר מציין לעיין בסוכה דף כ"ו ע"א ומשאיר זאת בצ"ע, וכוונת רעק"א להקשות בתרתי, האחד שאם החשש הוא שמא יפיח הרי בסוגיא בסוכה דף כ"ו מבואר שרק בשינת קבע יש חשש שמא יפיח ואסור לו לישון שינת קבע כשהוא מעוטר ומונחים עליו התפילין ואילו בשינת ערעי אין חשש שמא יפיח וכאן אמרנו שאסור לו לישון לא שינת קבע ולא שינת עראי, וביותר שכאן בכלל לא מדובר כשהוא מעוטר והתפילין מונחים בראשו ובזרועו אלא מדובר שהוא חלץ את התפילין והוא מחזיק אותם בידו כפי שהדין לגבי שאסור לו להחזיק תפילין בידו ויתפלל ברישא כך גם מדובר לגבי שאסור לו ישתין מים" כפי שנלמד בהמשך הסוגיא וכפי שמפרשים להדיא תר"י שהדין של ולא ישתין בהם מים זה דווקא בעודן בידו אבל בראשו מותר להשתין בהם כשהוא בביהכ"ס עראי ששם אין חשש ניצוצות כפי שנראה מהמשך הסוגיא, וכך גם מה שאמרנו לא ישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי מסבירים תר"י שהכוונה כשהוא מחזיק אותם בידו שהרי כל הברייתא מדברת באופן זה שהוא מחזיק את התפילין בידו וטעם הדבר למה אסור משום שחוששין שמא יפלו מידו וזו כוונת רעק"א לשאול על מה שרש"י אומר שמא יפיח שמכיון שהברייתא הזאת מדברת שאת התפילין הוא מחזיק בידו שם אין בכלל איסור של שמא יפיח כמו שמבואר מהסוגיא ונפסק בהלכות תפילין סימן מ"ד.

אלא שהגאון בהגהות הגר"א באמת תיקן את הגירסא ברש"י וכך אחרונים אחרים שצריך לגרוס ברש"י שמא יפיל, שמא הוא יפיל אותם, וכדברי ר' יונה שחוששים שמא יפלו מידו. אומרים תר"י שכל זה שאמרנו שאסור לישון עם התפילין אפילו לא שינת עראי זה בדווקא כשהוא מחזיק את התפילין ביד מחשש שהם יפלו מידו אבל כשהתפילין הם בראשו היינו כשהוא לבוש עם התפילין מותר לישון בהם שינת עראי כמו שמפורש בגמרא בסוכה בדף כ"ו, שואלים תר"י איך אפשר לישון שינת עראי כשהוא מונח תפילין על ראשו הלא אסור לו להסיח דעתו מהם, הרי תפילין אסורים בהיסח הדעת ובשעה שהוא מתנמנם אפילו שינת עראי נמצא שהוא מסיח דעתו מהם ואיך התיירו לו לישון שינת עראי, אומרים תר"י בשם ר' יונה שמתוך דברי הרמב"ם ז"ל יש ללמוד תירוץ לדבר זה, שהיסח הדעת שהתפילין אסורים בהיסח הדעת לא נחשב אלא כשהוא עומד בקלות ראש ובצחוק, זה נחשב היסח הדעת, אבל כשהוא עומד ביראה ומתעסק בצרכיו אע"פ שהוא עוסק באומנותו, במלאכה שלו בצרכיו ואין דעתו עליהם ממש, הוא לא חושב ממש על התפילין, זה לא נקרא היסח הדעת, שהרי אם לא כן איך יוכל אדם להניח תפילין כל היום, ומזה אומרים תר"י לתרץ שגם כשהוא מתנמנם זה לא נחשב היסח הדעת, דאדרבה באותה שעה שהוא יושן הוא עומד יותר דרך מורא ושוכח הבלי העולם ולכן מותר לישון בהם שינת עראי.

התפילין לביהכ"ס, נמצא שבומנינו שהבתי כסאות הם בתוך הבתים ויש לו היכן להניח את התפילין כדי שישמרו אז אסור לו להכנס בכלל כשהתפילין בידו לתוך ביהכ"ס אלא מניח הוא אותם במקום המשתמר, ומשמע שלא רק כשהתפילין גלויים אסור לו להכניס אותם אלא גם כשהם נמצאים בשקית התפילין ג"כ לא יכניס אותם, כך הסביר המ"ב במפורש.

וגם שאר ספרים וכתבים שיש בהם שמות אומר המ"ב בס"ק כ"ה שבוה אם הם נמצאים בכיס, היינו הם מכוסים בתוך תיק וכדומה, מותר להכניס אותם, וגם בזה נחלקו האם הדין הזה נאמר אפילו בבתי כסאות שבבית, מביא המ"ב בשער הציון שהפמ"ג מתיר אפילו היכן שבתי כסאות הם בבית מותר לו להכניס ספרים וכתבים שיש בהם שמות אם הם מוטמנים מונחים בכיס, אבל הגר"ז הרב שו"ע מחמיר בדבר שלא להכניס שום דבר שבקדושה לביהכ"ס אפילו שהוא נמצא בתוך כיס כשהבתי כסאות הם בבית ויש לו היכן להניח אותם להשתמר.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא לא יאחו אדם תפילין בידו אדם לא יאחו תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל שהרי הוא מוטרד מזה שהוא צריך לשמור עליהם שלא יפלו מידו ואין דעתו מיושבת עליו בתפילה כי לבו תמיד עליהם שלא יפלו מידו ולכן אסור לו לאחו תפילין בידו וס"ת בזרועו בשעה שהוא מתפלל, ולא ישתין בהן מים ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי, אומר רש"י שהטעם הוא שמא יפיח.

אמר שמואל סכין ומעות וקערה וכבר הרי אלו כיוצא בהן כל אלו הד' דברים גם עליהם נאמר את מה שלמדנו ברישא של הברייתא שאסור לו לאדם לאחו אותם בידו בשעה שהוא מתפלל, שהרי בסכין הוא ג"כ חושש שמא תפול הסכין ותזיק לו אז כיון שהוא דואג שלא תפול הסכין להזיק לו אז הוא לא מיושב בדעתו כדי להתפלל ולכן לענין תפילה אסור לו להחזיק סכין בידו, וכמו כן כסף מעות ג"כ הוא מוטרד לשמור עליהם שמא המעות יאבדו ושוב הוא מוטרד מתפילה ולכן הוא לא יוכל להתפלל כמו שצריך, אותו דבר קערה ומדובר בקערה שהיא מלאה והוא חושש שמא היא תשפך, וכן ככר שמא הוא יפול ויטנף ולכן הם כיוצא בהם כמו תפילין וס"ת שאסור לו לאדם להתפלל כשהוא אחוז אותם בידו.

דין זה נפסק להלכה בהלכות תפילה סימן צ"ו סעיף א', כשהוא מתפלל לא יאחו בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש, שום ספק אסור לו להחזיק, ולא קערה מלאה כמו שאמרנו מדברי רש"י שאם היא מלאה הוא חושש שמא ישפך מה שנמצא בתוך הקערה, ולא סכין ומעות וככר מפני שלבו עליהם, הוא חושב בלב עליהם שלא יפלו, ויטרד ותבטל כוונתו, הוא לא יוכל לכוון בתפילה, אומר המחבר ולולב בזמנו, אבל להחזיק את הלולב ואת הד' מינים בזמן של מצות ד' מינים היינו בסוכות, מותר לאחו בידו כיון שהאחיזה בידו הוא מצוה, כיון שלהחזיק את הד' מינים בידו זה מצוה, אינו נטרד בשבילו וזה לא מטריד אותו, ואותו דבר מותר לאחו מחזור תפילות בידו, היינו סידור או מחזור, בשעה שהוא מתפלל, הואיל והוא תופס

מגלה מבשרו טפח וטפחיים, שכשהוא נכנס לגדולים אינו מגלה אלא טפח ואילו אם הו נכנס לקטנים להשתין מים הוא מגלה טפחיים, ועל זה אומרת הברייתא אותו גילוי של טפחיים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן.

והגמרא מסבירה, דתני חדא בברייתא אחת למדנו כשהוא נפנה כשאדם נפנה לעשות את צרכיו מגלה לאחריו טפח מאחוריו הוא מגלה טפח ולפניו טפחיים ומלפניו הוא מגלה טפחיים, ותניא אידך בברייתא אחרת למדנו לאחריו טפח שמאחוריו הוא מגלה טפח ולפניו ולא כלום, מאי לאו אידי ואידי באיש שתי הברייתות מדברות באיש בגבר ולא קשיא כאן לגדולים כאן לקטנים שאם הוא הולך לפנות את עצמו לגדולים בזה אמרה הברייתא שלאחריו הוא מגלה רק טפח אבל לפניו ולא כלום משא"כ אם הוא נכנס לקטנים הוא צריך לגלות מלפניו טפחיים משום הקילוח של מי רגלים הניתזין למרחוק, וא"כ מובנים דברי הברייתא שאמרה דברים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן שלענין להשתין מים התרת לך לגלות טפחיים מלפניו ואילו כשהוא נכנס לפנות את עצמו לגדולים אז בזה לא התרנו לו לגלות טפחיים מלפניו.

שואלת על זה הגמרא ותסברא וכי כך אפשר להעמיד וליישב את הברייתות אי בקטנים לאחריו טפח למה לי אם הברייתא שאומרת שמתר לו לגלות טפחיים מלפניו מדובר כשהוא נכנס להשתין מים למה הוא צריך לגלות טפח מלאחוריו הוא בכלל לא צריך שום דבר לגלות מלאחוריו והרי הכלל הוא שמה שאין לו הכרח לגלות אז הוא לא מגלה משום צניעות כמו שרש"י מסביר.

אלא אומרת הגמרא אידי ואידי בגדולים שתי הברייתות מדברות במי שנכנס להתפנות לגדולים ולא קשיא הא באיש הא באשה שתי הברייתות לא חולקות אלא זו מדברת באיש זו מדברת באשה, משום שכשהאדם נכנס לגדולים מתוך שהוא דוחק את עצמו לגדולים הו אגם בא לידי קטנים ולכן האיש מלאחוריו טפח כי הוא צריך לגדולים ומלפניו טפחיים כי ע"י שהוא דוחק את עצמו הוא גם צריך להטיל מים ולזה צריך טפחיים לגלות כדי שמי רגלים קילוח המי רגליים ניתזין הם מרחוק, אבל באשה מספיק מלאחריה טפח ומלפניה ולא כלום, וזה מה שכתוב בברייתא דברים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן, פירושו דברים שאסרתי לך באשה, לגלות מלפניה, התרת לך באיש שמתר לו לגלות טפחיים מלפניו.

שואלת עכשיו הגמרא אי הכי הא דקתני עלה מה שכתוב על זהו קל וחומר שאין עליו תשובה על הברייתא הזאת כתוב בסיפא שזה ק"ו שאין עליו תשובה, פירושו שאם תבוא לשאול עליו ע"י ק"ו שתקשה, אין לי עליו תשובה להחזיר לך, וא"כ שואלת הגמרא מאי אין עליו תשובה דרכא דמילתא הכי איתא למה אם הוא ישאל למה לאשה אוסרים ולאיש מתירים, על זה אין לך תשובה לענות, הרי כך הוא דרך הטבע שהאיש צריך לגלות לפניו ולא האשה, ואם תאמר כמו שרצינו להעמיד את הברייתא אליבא דב"ה והכוונה שדברים שהתרת לך כאן להכנס עם התפילין כשהוא מחזיק אותם בידו התרת לך ליכנס לביהכ"ס קבוע ואילו לביהכ"ס עראי אני אומר לך שאסור לו להכנס כשהוא מחזיק את

וגם הרא"ש הביא את תר"י בהסבר זה למה הותר לישון שינת עראי ושהיסח הדעת זה דווקא כשיש קלת ראש זה נקרא היסח הדעת.

ונציין למעיינים שהשג"א בסימן ל"ט האריך בענין זה של דברי ר' יונה המובאים כאן גם ברא"ש להוכיח שיש ראשונים החולקים בגדר היסח הדעת שהתפילין אסורים בהם.

אומרת הגמרא אמר רבא אמר רב ששת לית הלכתא כי הא מתניתא, דבית שמאי היא, אין ההלכה בברייתא זאת שלמדנו שלא ישתין בהם מים, שאסור לו לאדם להשתין מים כשהוא מחזיק את התפילין בידו כפי שהסברנו, אין ההלכה כמו ברייתא זאת שהרי זה ב"ש שהם אלו הסוברים כפי שלמדנו בעמוד א' שהוא מניח את התפילין בחלון הסמוך לרה"ר ולדעת ב"ש לא התירו לו להכניס את התפילין בידו כשהוא נכנס לביהכ"ס ולדברי ב"ש נאמרו דברי הברייתא שאסור לו להשתין מים כשהוא מחזיק את התפילין בידו.

דאי בית הלל שהרי אם תאמר שהברייתא היא אליבא דב"ה שהם אומרים שמתר לו לאדם לאחוז את התפילין בידו והוא נכנס השתא בית הכסא קבוע שרי אם ביהכ"ס שהוא קבוע מתירים לו ב"ה להחזיק את התפילין בידו ויכנס אתם לביכ"ס בית הכסא עראי מיבעיא הרי להשתין אין האדם הולך לביהכ"ס קבוע אלא כאן היכן שנודמן לו שם הוא משתין וזו פעם ראשונה שמקום זה נעשה בו ביהכ"ס ע"י זה שהוא מטיל כאן מי רגלים אז הרי זה ביהכ"ס עראי ואם בביהכ"ס קבוע התירו ב"ה להחזיק את התפילין בכגודו ובידו ליכנס אתם לביהכ"ס כ"ש בביהכ"ס עראי, ובהכרח שברייתא זאת היא אליבא דב"ש שהם אוסרים בביהכ"ס קבוע והם אוסרים גם להשתין מים אפילו שזה ביהכ"ס עראי, כך אומר רבא בשם רב ששת.

מיתבי שואלת הגמרא למדנו באותה ברייתא דברים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן מה שהתרת לך כאן הבינה הגמרא מאי לאו תפילין שמדובר לענין זה שאמרו לענין תפילין ומה שהתרת לך כאן הפירוש בביהכ"ס קבוע אסרתי לך כאן בביהכ"ס עראי, ומזה שואלת הגמרא אי אמרת בשלמא בית הלל אם הברייתא היא אליבא דב"ה אז אנחנו יכולים לפרש את מה שהברייתא אומרת דברים שהתרת לך כאן אסרתי לך כאן שהפירוש הוא התרת לך כאן קבוע שהרי לדעת ב"ה התירו לו לאחוז את התפילין בידו ויכנס אתם לביהכ"ס קבוע ואעפ"כ אסרתי לך כאן בית הכסא עראי בביהכ"ס עראי אסרתי לך שאפילו להשתין אסור לו ליכנס כשהוא מחזיק את התפילין בידו, וטעם הדבר איך זה שבביהכ"ס קבוע יהיה מותר ובביהכ"ס עראי יהיה אסור זה הגמרא תפרש בהמשך הסוגיא, אבל עכ"פ אליבא דב"ה מובנים דברי הברייתא התרת לך כאן אסרתי לך כאן, אלא אי אמרת בית שמאי אבל אם תאמר שזה לב"ש הברייתא הא לא שרו ולא מידי הרי לדעת ב"ש לא התירו שום דבר בביהכ"ס קבוע ומה פירוש דברי הברייתא שהתרת לך כאן אם נעמיד את הברייתא כב"ש.

עונה הגמרא כי תניא ההיא לענין טפח וטפחיים הברייתא שאומרת התרת לך כאן אסרתי לך כאן לא מדובר בכלל לענין להכנס עם התפילין לביהכ"ס, אלא לענין גילוי שההוא

עונה הגמרא הכי קאמר כך פירוש דברי הברייתא הא מילתא תיתי לה בתורת מעמא חילוק זה שאמרנו שלביהכ"ס קבוע מותר להכנס כשהוא מחזיק תפילין בידו ואילו לביהכ"ס עראי להשתין מים אסור צריך להסביר את זה בתורת טעמא, כפי שהסברנו שבביהכ"ס קבוע אין ניצוצות ובביהכ"ס עראי יש ניצוצות, ולא תיתי לה בקל וחומר, דאי אתיא לה בתורת קל וחומר זהו קל וחומר שאין עליו תשובה, שהרי אם תבוא לומר לי רק מצד קולא וחומרא ולומר שדין הוא להקל בביהכ"ס עראי שהוא קל יותר ולהחמיר בביהכ"ס קבוע שהוא חמור יותר ואתה לא תתבונן בטעם הדבר שיתכן שלענין זה דווקא ביהכ"ס קבוע צריך להיות קל יותר כי אין שם חשש של ניצוצות אלא תסתכל רק על החומרא והקולא ותשאל שאנחנו עושים הפוך, להתיר לו להכנס כשהתפילין בידו לביהכ"ס קבוע ולאסור עליו להכנס עם התפילין בידו לביהכ"ס עראי, אם תשאל אותי בתורת ק"ו אין לי תשובה, אין לי מה לענות לך, שאין לי למצוא שיהיה בשום מקום ביהכ"ס עראי חמור יותר מן הקבוע שאוכל להשיב לך תשובה לפרוך את הפירכא שאתה שואל אותי בק"ו, אבל באמת יש לי טעם להסביר את עצם ההלכה שבביהכ"ס קבוע אין ניצוצות מותר להכנס עם התפילין בידו ובביהכ"ס עראי שיש ניצוצות הרי יש חשש שהוא יצטרך לשפשף את הניצוצות שנפלו על רגליו הוא מחזיק תפילין בידו ולכן אסור, ואין כאן לא קל ולא חמור.

אומרת הגמרא תנו רבנן למדנו בכרייתא הרוצה ליכנס לסעודת קבע, מהלך עשרה פעמים ארבע אמות או ארבע פעמים עשר אמות ויפנה ואחר כך נכנס, כשהוא רוצה ליכנס לסעודת קבע וזה גנאי, בושה, שבאמצע סעודה הוא יצטרך לנקביו לצאת ולהתפנות לכן הוא מהלך י פעמים ד' אמות ובכל פעם ופעם הוא בודק את עצמו לנסות שמא הוא יתפנה לנקות את עצמו היטב, וההילוך שהוא הולך מוריד את הגדולים לנקב וזה מועיל לעשיית צרכים, או שהוא הולך ד' פעמים ל' אמות ועי"ז זה יגרום שהוא יכול לפנות את עצמו ולהתנקות ואח"כ הוא נכנס לסעודה.

אומרת הגמרא אמר רבי יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו או הוא מוציא את התפילין ואחר כך נכנס שמא הוא ישתכר בסעודה והוא יתגנה והתפילין על ראשו, לכן כשהוא נכנס לסעודת קבע אסור לו להכנס עם התפילין אלא הוא חולץ את התפילין.

אומרת הגמרא ופליגא דרבי חייא דין זה של ר' יצחק חולק על ר' חייא דאמר רבי חייא מניח על שלחנו וכן הדור לו שהוא מניח אותם על השולחן וכך הדור לו שיהיו התפילין מזומנים לו לחזור ולהניח אותם בשעה שמברכים בהמ"ז אחרי הסעודה, וכפי שהגמרא אומרת ועד אימת עד מתי הוא חולץ את התפילין ולא מניח אותם חזרה, אמר רב נחמן בר יצחק עד זמן ברכה עד הזמן של בהמ"ז.

וכך נפסק להלכה בהלכות תפילין סימן מ' סעיף ח', הנכנס לסעודת קבע אומר המחבר חולצן, חולץ את התפילין ומניחן על השולחן עד זמן ברכה וחזור ומניחם, אבל לאכילת עראי אין צורך לחלצן, מביא המ"ב מהאחרונים שמה הוא הישעור

התפילין בידו, אז בזה אם תשאל אותי בק"ו אם לביהכ"ס שהוא ודאי חמור יותר לענין לא להכנס בתפילין התרת איך אתה אוסר בקל בביהכ"ס עראי שאינו אלא קל יותר מביהכ"ס קבוע, אין לי עליו תשובה, אבל אם אתה אומר שזה לענין טפח וטפחיים איזה ק"ו יש להקשות כאן שלא נוכל לענות עליו הרי באמת זה אורחא דמילתא מה שהברייתא מחלקת בין איש לבין אשה בכמה מותר לגלות. אומרת הגמרא אלא לאו תפילין ותיובתא דרבא אמר רב ששת תיובתא ובהכרח שמדובר לענין התפילין ושהברייתא היא אליבא דב"ה שהברייתא אוסרת להכנס עם תפילין כשהוא מחזיק אותם בידו כדי להשתין מים ואילו כשהוא נכנס לביהכ"ס קבוע לגדולים מותר לו כן להכנס עם התפילין בידו שעל זה יש לי ק"ו ללמוד שאם ביהכ"ס קבוע מותר כ"ש שבביהכ"ס עראי ג"כ מותר וזה ק"ו שאין עליו תשובה, הרי בהכרח שהברייתא היא אליבא דב"ה וזה תיובתא להפריך את דברי רבא בשם רב ששת שהעמיד את הברייתא שזה אליבא דב"ש.

שואלת הגמרא מכל מקום קשיא הרי באמת עצם הקושיא של הק"ו נשארת במקומה, נכון שהסברנו את הברייתא שהכוונה כדברי ב"ה וגם לב"ה שמתירים להכנס עם התפילין בידו לביהכ"ס קבוע הם אוסרים להכנס עם התפילין בידו לביהכ"ס עראי להשתין מים, אבל מה באמת טעם הדבר, הרי באמת קשה השתא בית הכסא קבוע שרי בית הכסא עראי לא כל שכן.

עונה הגמרא הכי קאמר בית הכסא קבוע דליבא ניצוצות שרי אם הוא נכנס לביהכ"ס קבוע ששם אין לו ניצוצות של מי רגלים שנתזין על רגליו שהוא יהיה צריך לשפשף אותם בימינו ולנגב אותם מעל רגליו, אז לכן מותר לו להכנס עם התפילין שהרי הוא לא יצטרך לשפשף את הניצוצות שנפלים מעל רגליו כי בביהכ"ס קבוע אין בזה ניצוצות, משא"כ בית הכסא עראי דאיבא ניצוצות אסרי אסרו להכנס עם התפילין ביד משום שאם הוא נכנס לביהכ"ס עראי רק לקטנים יש חשש של ניצוצות של מי רגלים שיהיו נתזין ע"ג רגליו ומבואר בגמרא יומא דף ל' כפי שרש"י מביא שיש מצוה לשפשף את הניצוצות שעל רגליו של אדם שאסור לו לאדם לצאת לשוק כשיש ניצוצות של מי רגלים ע"ג רגליו שמא יראה ככרות שפכה ויחשדו שהבנים שלו (יוציאו עליהם לעז) שהם ממזרים, ולכן מצוה לשפשף את המי רגלים שנתזו ע"ג רגליו, ואי אפשר לו לאחוז אז את התפילין בידו שכיון שהוא יצטרך לשפשף בהם את הרגלים מהניצוצות שנפלו עליהם אז לא יתכן שיחזיק את התפילין בידו, אז לכן בביהכ"ס קבוע שאין חשש של ניצוצות התירו לו להחזיק את התפילין בידו כשהוא נכנס, בביהכ"ס עראי להשתין מים לא התירו לו להחזיק את התפילין בידו כשהוא נכנס לביהכ"ס להשתין שם מים.

שואלת הגמרא אי הכי אמאי אין עליו תשובה, אם כך למה אמרנו בכרייתא שזה ק"ו שאין עליו תשובה, תשובה מעלייתא היא זו תשובה נכונה שבביהכ"ס עראי על אף שהוא קל יותר אבל יש חשש מניצוצות לכן אסרו להכנס לשם כשהוא מחזיק את התפילין בידו.

לצור בו את התפילין לעולם, והמ"ב מטביר שאותם כיסין של תפילין כמו שאנחנו עושים מיוחד לתפילין אפילו שהוא לא פירש להדיא הרי זה כמזמין לעולם, אז אם הוא כבר גם צר ביה תפילין, הוא כבר הכניס פעם אחת את התפילין אפילו פעם אחת אסור כבר להשתמש בזה תשמיש חול להכניס שם כסף, אבל אם הוא התנה מתחלה מותר בכל ענין, והוא הדין שאסור שום השתמשות לעשות באותו כיס, והמ"ב מבאר שם בסימן מ"ב ס"ק ט"ז שלפי זה אסור להכניס סידור בכיס שהוא מיוחד מלכתחלה רק בשביל התפילין ואעפ"כ אין למחות בזה כשרואים מי שהוא שכן מניח את הסידור בתוך תיק של התפילין שמכיון שרגילים בזה אז הרי זה כאילו התנו מראש ומתחלה שהשקית של התפילין הכיס של התפילין יהיה לא רק בשביל תפילין אלא גם בשביל הסידור ולכן אין למחות במי שמכניס את הסידור כי יש לזה מקום להחזיר.

אומרת הגמרא בעא מיניה רב יוסף בריה דרב נחוניא מרב יהודה הוא שאל ממנו מהו שיניח אדם תפיליו תחת מראשותיו האם מותר לו לאדם בלילה כשהוא הולך לישון האם מותר לו להניח את התפילין שלו מתחת למראשותיו, והוא אמר לו תחת מרגלותיו לא קא מיבעיא לי שנוהג בהן מנהג בזיון שאסור לו להניח את התפילין מתחת לרגלים זה פשוט שאסור שהרי הוא נוהג בהם מנהג בזיון, כי קא מיבעיא לי והשאלה שאני שואל תחת מראשותיו מאי האם מתחת לראשו מותר לו להניח את התפילין או שמא גם מתחת לראשו ג"כ אסור.

אמר ליה אז הוא ענה לו הכי אמר שמואל מותר אפילו אשתו עמו אפילו כשאשתו עמו ג"כ מותר לו להניח את התפילין מתחת למראשותיו.

מיתבי שואלת הגמרא למדנו בכרייתא לא יניח אדם תפיליו תחת מרגלותיו מפני שנוהג בהם דרך בזיון אסור לו להניח את התפילין מתחת לרגלים שהרי בזה הוא נוהג בהם מנהג בזיון וזה אסור, אבל מניחן תחת מראשותיו מותר לו להניח את התפילין מתחת לראשו ואם היתה אשתו עמו אסור אבל אם אשתו היתה אתו יחד אז אסור לו להניח אפילו תחת מראשותיו, היה מקום שגבוה שלשה טפחים או נמוך שלשה טפחים מותר אם אותו מקום שבו הוא רוצה להניח את התפילין נמצא גבוה ג' טפחים למעלה מראשו ועליו הוא נותן את התפילין או שזה מקום שהוא למטה מראשותיו שזה מקום שיוצא מן המטה למטה מראשו ג' טפחים שוב מותר להניח שם את התפילין, עכ"פ הרי כתוב שלהניח את התפילין מתחת לראשו אם אשתו עמו אסור תיובתא דשמואל תיובתא אז הרי שמפורכים דברי שמואל שאמר מותר אפילו אשתו עמו שהרי בכרייתא זאת מפורש שאם אשתו עמו אסור.

אומרת הגמרא אמר רבא אף על גב דתניא תיובתא דשמואל על אף שבכרייתא זאת למדנו תיובתא על דברי שמואל הלכתא בוותיה ההלכה אבל היא כן כדברי שמואל ומותר לו להניח את התפילין מתחת לראשו אפילו אשתו עמו, מאי מעמא

של אכילת עראי שמותר לאכול עם התפילין, זה שיעור כביצה כפי שמצאנו לענין אכילת עראי חוץ לסוכה שעד כביצה מותר, מביא אבל המ"ב שיש אחונים שמסתפקים שאפשר שהיתר זה לאכול עם התפילין אכילת עראי זה דווקא במי שמניח את התפילין כל היום אבל לא במי שדרכו כפי שאנו נוהגים להניח תפילין רק בשעת ק"ש ותפילה אולי לא ניתן לו ההיתר לאכול אפילו סעודת עראי כשהוא לבוש עם התפילין.

אומרת הגמרא תני חרא בכרייתא אחת למדנו צורך אדם תפיליו עם מעותיו באפרקסותו אפרקסותו זה סודר שעל ראשו, מותר לו לצרור את התפילין בסודר הזה בקשר אחד, ולאחר מכן בחלק האחר של הסודר הוא צורך שם כסף ויש שני קשרים זה אצל זה ומסביר רש"י ולא שיצרור את המעות ממש ליד התפילין, ותניא אידך בכרייתא השניה למדנו לא יצור שאסור לו לצרור מעות באותה אפרקסותו שהוא צורך שם התפילין.

עונה הגמרא לא קשיא הא דאומניה הא דלא אומניה יש חילוק אם הוא הזמין את הסודר הזה כדי להניח בו את התפילין או לא, דאמר רב חסדא האי סודרא דתפילין היינו שקית של התפילין או סודר שהוא מניח בו את התפילין דאומניה אם הוא הזמין אותו ויחד אותו, למיצר ביה תפילין כדי לצרור בו, לקשור בו לשמור בו את התפילין, אז הדין שאם צר ביה תפילין אסור למיצר ביה פשיטי אם הוא כבר גם השתמש והניח שם את התפילין לשמירה וצרר בהם את התפילין אסור כבר להשתמש בזה לתשמיש של חול ולהכניס שם כסף, אומניה ולא צר ביה אבל אם הוא רק הזמין ולא צרר בתוכו, צר ביה ולא אומניה או גם צרר אבל בלי שהזמין את זה מקודם, שרי למיצר ביה זווין מותר למיצר ביה זווין, משום שלדעת רב חסדא צריך את שני הדברים, גם שהוא יזמין את זה ויקצה את זה מיוחד לתפילין וגם שכבר השתמש בזה פעם אחת להניח את התפילין שם ולצרור אותם שם, וא"כ הכרייתא הזאת שאומרת צורך אדם תפיליו ומעותיו מדובר שהוא לא הזמין את זה ואילו הכרייתא שאומרת שאסור לו לצרור מדובר שהוא כן הזמין את זה, ולאבני דאמר הזמנה מילתא היא (שזו סוגיא ארוכה בסנהדרין דף מ"ז ומ"ח כפי שמצויין בצד) שגם בהזמנה לבד שהוא מזמין את השקית הזאת בשביל תפילין אז בזה לבד זה מתייחד דווקא בשביל תפילין אומניה אף על גב דלא צר ביה אם הוא רק הזמין את זה אפילו שעדיין לא השתמש בזה אעפ"כ כבר אסור לו לצרור בזה כסף, צר ביה אבל אם הוא רק צרר בזה אי אומניה אם הוא הזמין את זה מראש ויחד את זה לתפילין אסור לו לצרור בזה מעות, אי לא אומניה לא אם הוא לא הזמין את זה אז עדיין מותר לו, וגם לפי אבני הכרייתא שאומרת צורך אדם תפיליו ומעותיו מדובר שלא אומניה, הכרייתא שאומרת לא יצור מדובר שאומניה, אלא שלאבני אין נ"מ אם הוא צרר בזה או לא.

וגם בזה נפסק להלכה בסימן מ"ב סעיף ג', סודר שהזמין אותו

מניחין את התפילין בשעת השינה בין הכר לכסת שלא כנגד ראשו, והוה ידענא דיום טבילה הוה שזה היה יום טבילה ולאגמורן הלכה למעשה הוא דעבד.

וכאן המקור לחיוב עונה שמבואר בשו"ע או"ח הלכות צניעות סימן ר"מ סעיף א' וכל אדם צריך לפקוד את אשתו בליל טבילתה והמקור מובא בפוסקים ממימרא זאת שלמדנו מר"ה בריה דרב יוסף שרבא שלח להביא את התפילין וזה היה יום טבילה אומר רש"י שזה היה יום שטבלה אשתו שזה ליל תשמיש ומוזה לומדים שזה היה חיוב של עונה.

ומה שהוא אומר ולאגמורן הלכה למעשה הוא דעבד שהוא בא ללמד אותו הלכה למעשה לכן הוא צוה לו להביא את התפילין שאת זה הוא רצה ללמד אותו הלכה למעשה לעשות מעשה כדברי שמואל שרבא אומר שהלכה כוותיה שכן מותר לו להניח את התפילין מתחת לראשותיו דהיינו בין כר לכסת של כנגד ראשו אפילו אשתו עמו ומכאן שהדין שמותר להניח אפילו אשתו עמו הכולונה כשהוא משמש, זהו לפירושו של רש"י שיום טבילה הכולונה טבילה של אשתו.

אבל רבינו יונה לומד שהוה ידענא דיום טבילה הוה כוונה שהיה יודע שטבל לקריו ושימש מטתו שמנהגם היה לטבול כשהיו משמשים מטותיהן.

שואלים כאן התוס' וא"ת על מה שהגמרא שואלת מדברי הברייתא של ר' חייא שמניחם בכובע תחת מראשותיו או על זה שואלים תוס' מה היה קשה לה לגמרא, אמנם אמרנו שהוא צריך להניח בין כר לכסת שלא כנגד ראשו ומה שחני ר' חייא מניחם בכובע תחת מראשותיו הכולונה שלא כנגד ראשו גם למעלה למדנו בברייתא תחת מראשותיו והגמרא לא מקשה מזה משום שאפשר לפרש את לשון הברייתא שהכולונה שלא כנגד ראשו, אז גם כאן אפשר לפרש שהכולונה שלא כנגד ראשו ומה קשה לה לגמרא, אומרים תוס' שאם כוונת דברי הברייתא במניחם בכובע תחת מראשותיו הכולונה של כנגד ראשו אז למה הברייתא צריכה לומר שמניחם בכובע בתוך התיק אפילו שלא בכובע ג"כ מותר, אלא ש"מ שמדובר אפילו כנגד ראשו שמותר, וזו היתה קושיית הגמרא איך מותר כנגד ראשו תירצה הגמרא דמפיק ליה למורשא דכובע לבר, ומ"מ אומרים תוס' קשה שהרי הגמרא יכלה לתרץ שמדובר באשתו עמו ולכן כתוב כובע משום שאז צריך כלי בתוך כלי, והתוס' משאירים את זה בצ"ע.

תר"י אומרים שעצם ההלכה פוסקים הגאונים שההלכה היא כשמואל ואע"פ ששמואל חולא עם הברייתא ואין דרך האמוראים לחלוק על הברייתא אבל כאן בדבר שהוא בדקדוק המצות כגון זה שהוא משום שמירה של תפילין נוכל לפסוק כמו האמורא, כך שההלכה היא כשמואל וכפי שאנו רואים שרבא אמר שההלכה היא כשמואל וגם לימד הלכה למעשה שההלכה היא כשמואל כפי שלמדנו לפירושו של רש"י.

אומרים תר"י שלהניח את התפילין תחת מראשותיו יש בו ג' דינים, תחת מראשותיו כנגד ראשו אסור בכל ענין אפילו אם הוא יניח תפילין כלי בתוך כלי ואפילו בלא אשתו עמו אבל כנגד ראשו ממש זה דרך ביוון שהוא מניח את הראש על התיק שבו התפילין את זה ודאי אסור, דין שני שאם זה שלא כנגד ראשו בזה יש חילוק אם אשתו עמו או לא, אם אשתו עמו

- דף כ"ד ע"א

כל לנמורינהו מפי עדיף להו מביוני (כך צריך לגרוס כפי שמפורש ברש"י) הוא מוזהר על שמירתם של התפילין מן העכברים שלא יטלו אותם או מגנבים שלא יטלו אותם, עדיף לשמור את התפילין מאשר הבזיון שיש במה שהוא מניח אותם מתחת לראשותיו כשאשתו עמו, ומכיון שלהניח את התפילין תחת מראשותיו זו היא השמירה הטובה ביותר לשמור אותם מן העכברים או מן הגנבים עדיף הנחת התפילין ושמירה שהוא שומר אותם מתחת לראשותיו אפילו כשאשתו עמו שיש בזה משום בזיון.

אומרת הגמרא והיבא מנח להו וא"כ היכן הוא מניח את התפילין ובאיזה אופן הוא שומר אותם מתחת לראשותיו. אמר רבי ירמיה בין כר לכסת שלא כנגד ראשו הוא מניח אותם בין הכר והכסת אבל לא כנגד הראש, שלא יניח את הראש שלו ממש על כר שמתחתיו נמצאים התפילין, דהיינו שהתפילין לא יהיו ממש מתחת לראש שהוא שוכב אלא באותו מקום שראשו נמצא בין הכר לכסת.

שואלת הגמרא והא תני רבי חייא מניח בכובע תחת מראשותיו כובע הוא הכיס שבו מונחים התפילין, השקית של התפילין, והוא מניח אותם בכובע תחת מראשותיו משמע שהוא מניח אותם כן ממש מתחת לראשו.

עונה הגמרא דמפיק ליה למורשא דכובע לבר הוא מוציא את הפינה של השקית של הכיס של הכובע שבו מונחים התפילין, שהרי התפילין ניכר בבליטה שהם בולטים בקצה של הכיס, כמו שיש לנו את השקית של התפילין התיק של התפילין שמניחים את התפילין בתוכו והרי התפילין בולטין בסוף של אותה שקית תפילין אז את אותו חלק של הבליטה בקצה של הכיס הוא כמו מורשא כמו פינה שאותה הוא מוציא לבחוץ שלא תהיה מתחת לראשו ממש, ועל אף שחלק מאותו תיק של התפילין מאותו כובע הוא באמת מתחת לראשו אבל באותו מורשא אותו חלק היוצא לחוץ שם נמצאים התפילין ולכן מותר, אבל אם זה היה כנגד ראשו ממש התפילין עצמם ודאי שהיה אסור, כך פירשו תר"י.

מספרת הגמרא, בר קפרא צייר להו ככילתא ומפיק למורשהון לבר בר קפרא היה צורר אותם, צורר פירושו קושר אותם, באותה יריעה שהיתה פרוסה מסביב למטה שלו, זה נקרא כילתא, כילתא זה כמו יריעה שהיו פורסים מסביב למטה, שם הוא היה קושר אותם ומפיק למורשהון לבר, את הבליטה של הקשר שהתפילין בולטין מן היריעה את זה הוא היה הופך לצד החוץ לצד חוץ כלפי חוץ ולא כלפי צד המטה.

רב שישא בריה דרב אידי מנח להו אשרשיפא ופריס סודרא עלוייהו הוא היה מניח אותם אשרשיפא פירושו על ספסל והוא היה פורס סודר עליהם כדי לכסות אותם.

אומרת הגמרא אמר רב המנונא בריה דרב יוסף זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דרבא פעם הייתי עומד לפני רבא ואמר לי זיל אייתי לי תפילין לך הבא לי את התפילין ואשכחתינהו כשהלכתי להביא לו את התפילין מצאתי אותם בין כר לכסת שלא כנגד ראשו כמו שר' ירמיה אמר ששם